

dintre regele Matei de Habsburg și împăratul Rudolf al II-lea, tratatul de pace de la Libeň pe care le-a transpus în *Actio pacificatoria Hunno-Austriaca*, Praga, 1609 și *Pompa inaugurationis et coronationis Mathiae II ...*, 1611, se referă totodată la epidemia de ciumă căreia Rochotius i-a dedicat un poem de 281 hexametri (*Poematium de Peste*, Praga, 1614) în care analizează epidemia cu exemple din istorie și cutremurul prezentat într-o lungă lucrare de 573 de hexametri (*Σεισμογραφία Inclyti regni Bohemiae*, Praga, s.a.); aici subliniază, în special în cea de-a treia parte, problema vinei și a răspunderii față de situația din Cehia în perioada de dinainte de lupta de la Biela Hora – Muntele Alb – din anul 1620.

Cel de-al treilea capitol îl aduce în prim plan pe O. Rochotský în calitate de autor de poezii ocazionale (*Rochotius ako autor príležitostnej poézie*, p. 172–230). Poeziile au fost dedicate unor mecena din rândul nobilimii cehe și al orașenilor: Karol Senior din Žerotín, Arkleb din Kunovice, Bohuslav Praksický din Zástřizl, Pavol Prim, Samuel Radešinský, Karol din Lichtenštejn, Jan Žabonius din Vyšetín etc. Poeziile ocazionale oferă informații despre mediul în care s-a mișcat umanistul O. Rochotský și persoanele cu care a intrat în contact. S-a inspirat în poeziile sale din laitmotivele epocii: cruzimea turcilor, problemele sociale, politice etc., reiterând cu mici modificări aceste motive în întreaga sa activitate literară. Opera sa a fost una convențională, incluzându-l pe autor într-un grup de intelectuali influențați de atmosfera universității caroline, de protestantismul german, dar și de umanismul de dincolo de Alpi. Din opera scrisă reiese că scopul lui O. Rochotský a fost să scrie poezii, nu predici sau povești; la începutul carierei nu s-a angajat în luptele confesionale. Faptul că i-au fost tipărite atât de multe poezii dovedește că a avut contacte cu persoane influente ale epocii care l-au susținut pe această cale și cărora le-a mulțumit în acest mod. Pe lângă lucrările pe care le-a publicat independent, umanistul O. Rochotský este inclus și în lucrările altor umaniști locali (spre exemplu: Žejdlíc din Šenfeld, Václav Rokycanský, Ján Duchoslav, Prokop Poenius etc.).

Deși cercetarea de față demonstrează importanța umanistului pentru cultura și literatura cehă și slovacă, din cercetările A. Škovierová rezultă că personalitatea lui O. Rochotský a fost amintită sumar în literatura de specialitate mai veche, apărând în special în dicționare și enciclopedii care dezbat legăturile cu cultura cehă. În rest, numele lui Rochotský nu este menționat. Totuși, informațiile găsite de A. Škovierová în arhivele și bibliotecile central-europene au scos la iveală un scriitor interesant, care onorează epoca în care a trăit.

O. Rochotský a creat într-o lume plină de probleme politice, sociale, religioase în care și amenințarea turcească și-a spus cuvântul. Viața lui O. Rochotský, deși autorul nu este singurul de origine slovacă ce a activat în Cehia, dovedește că s-a integrat perfect în mediul morav și ceh în care a trăit. Autoarea acestei monografii a reușit să atragă atenția asupra faptului că O. Rochotský, care a fost poet, dramaturg, scriitor, pedagog, a confirmat prin întreaga sa creație prezența erudiților protestanți slovaci în procesul de formare a vieții culturale și literare din Moravia și Cehia în perioada umanistă.

Andreea Mârza

 <https://orcid.org/0000-0002-8647-7920>

DOI: 10.59277/AIIGB/2024.63.26

Julia DERZSI, *Delict și pedeapsă. Justiție penală în orașele săsești din Transilvania în secolul al XVI-lea*, Cluj-Napoca, Editura „Egyetemi Műhely”, 2022, 345 p. (Colecția teze de doctorat, 36).

Volumul de față reprezintă teza de doctorat a autoarei (susținută în anul 2012), augmentată cu cele mai recente contribuții privind tema supusă cercetării și revizuită acolo unde a fost cazul, rezultatul demersului întreprins concretizându-se într-un studiu dens, bine structurat și eficient ancorat în sursele primare și secundare utilizate.

Scopul lucrării, după cum se precizează în Introducere, este „de a explora modul în care funcționa sistemul de justiție penală în orașele săsești de acum cinci sute de ani”, de a identifica atât normele locale și generale care guvernau viața comunității, cât și structura instituțiilor publice. Un

obiectiv temerar, ținând seama de complexitatea problematicii, pe care însă Julia Derzsi îl atinge cu profesionalism, acuratețe și pasiune.

Familiarizarea cu fondurile arhivistice, accesul la documente (redactate în latină și germană), dar și la bibliografia europeană (germană, engleză, maghiară) i-au permis autoarei investigarea în profunzime a fenomenului, analizat comparativ, principalele orașe vizate fiind Sibiu, Brașov și Bistrița.

Cartea este structurată în patru mari capitole: 1. Evoluția legislației urbane, 2. Organizarea și competențele judecătorești, 3. Elementele procedurii de judecată și 4. Cazuri ajunse în instanță, la rândul lor divizate în subcapitole care sistematizează și facilitează accesul la informație. Introducerea, pe lângă stabilirea scopului propus, cuprinde o istorie a dreptului penal în perioada premodernă timpurie, cu o bibliografie extrem de bogată și actualizată, principalele fonduri și tipuri de izvoare utilizate și cadrele instituționale care au asigurat evoluția sctururilor jurisdicționale.

Capitolul privind evoluția legislației urbane, cu o deschidere necesară spre spațiul german, surprinde importanța compilațiilor de drept și al umaniștilor în elaborarea acestora, evoluția *Statutelor municipale* la sași, modelele pe care acestea le-au urmat, inclusiv consemnarea legilor penale în cuprinsul acestora. Stabilirea cadrului legislativ în care se organizează și își desfășoară activitatea instanțele de judecată este esențială pentru înțelegerea întregului mecanism procedural, de la nivelul instanțelor ordinare până la judecata în apel.

Deosebit de consistente, atât sub aspectul surselor cât și al bibliografiei, sunt capitolele ce surprind organizarea și competența instanțelor de judecată (vilicul, vecinătățile, breslele și fraternitățile, instanțele domeniiale, magistratul, Universitatea săsească, dar și jurisdicțiile alternative, eclesiastice), și procedura de judecată efectivă (urmărirea răufăcătorilor, plângerea, judecata cu componentete ei, respectiv, părțile și reprezentanții legali, citația și procesul, rolul scribului judecătoresc, probele judiciare, mărturia, tortura, jurământul etc.), precum și hotărârea, căile de atac, grațierea și executarea hotărârilor judecătorești.

Cazurile ajunse în fața instanței se concretizează în exemplificarea unor infracțiuni împotriva proprietății, infracțiuni violente (omorul), infracțiuni sexuale, împotriva căsătoriei și infracțiunea injuriei, majoritatea depistate în Protocoalele sau Registrele urbane, dar și în cele speciale, cu caracter judiciar (*Judicialia*, pentru Sibiu, *Catalogus...damnatorum* pentru Bistrița, sau *Gerichtliches Rathsprotokoll*, pentru Brașov etc.). Cazurile prezentate, majoritatea din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, sugestiv selecționate, au menirea de a ilustra procedura de judecată, instanțele implicate, sentințele stabilite, pentru cele mai frecvente infracțiuni depistate în epocă.

Concluziile finale subliniază faptul că, începând cu a doua jumătate a veacului al XVI-lea, organizarea și structura instanțelor judecătorești s-a bazat pe competențe teritoriale și că marea realizare a umaniștilor și reformatorilor sași, ce a avut ca rezultat *Statutele 4municipale*, nu a vizat o reformă a instituțiilor locale ci una a procesului judiciar, menit să asigure o desfășurare echitabilă a judecății.

Pentru a facilita regăsirea și identificarea surselor, a trimitelor bibliografice, ar fi fost necesară o listă a prescurtărilor, cel puțin al celor frecvent utilizate în notele de subsol, în condițiile în care acestea urmează continuativ de la prima până la ultima (cu numărul 1136). Dacă un cititor este interesat, de exemplu, doar de capitolul al patrulea „Cazuri ajunse în fața instanței”, este nevoie pentru a „descifra” prescurtarea GKR, de la p. 241, nota 950, să se întoarcă la „începuturi”, pentru a descoperi la p. 24, nota 53, titlul *Das Gerichtsbusch des Kronstädter Rates (1558–1580)* cu precizarea: în continuare GKR.

Bibliografia finală (consistentă) și Indicele onomastic și toponimic completează volumul care are meritul de a restitui într-o formă sintetică o temă esențială și deloc facilă, caracteristică fenomenului urban medieval și premodern, cele câteva inadecvări, scăpări (de ex. la p. 30, apare „jumătate a secolului al XIX-lea” în loc de al XVI-lea, sau la p. 157, „vicariatul” Sibiului în loc de prepozitura Sibiului etc.), neafectând calitatea demersului istoriografic.

Consecventă preocupărilor sale, Julia Derzsi realizează cu pricepere o lucrare ce devine de referință pentru toți cei interesați de aspectele judiciare ale devenirii urbane din spațiul transilvan.

Lidia Gross